

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIIY-INNOVATION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 4

2026

RIVOJLANISHIDA MUJASSAM NUQSONGA EGA BO'LGAN BOLALARNI YAKKA O'QITISH DASTURINI LOYIHALASHTIRISHGA ZAMONAVIY YONDASHUV

Xusniddinova Barno Xodjiakbarovna

O'zbekiston Milliy pedagogika universiteti, o'qituvchi

Annotatsiya

Maqolada rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar ta'limini tashkil etishda yakka o'qitish dasturlarini loyihalashtirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari tahlil qilingan. Individual ta'lim dasturining mazmuni, tuzilishi va uni ishlab chiqish bosqichlari yoritilgan. Shuningdek, korreksion-pedagogik faoliyatda diagnostika, rejalashtirish, amalga oshirish va monitoring jarayonlarining ahamiyati asoslab berilgan. Mazkur maqolada rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalarni yakka o'qitish dasturini ishlab chiqishda zamonaviy pedagogik yondashuvlarning amaliy ahamiyati ochib beriladi. Shuningdek, individual ta'lim dasturini loyihalash jarayonida multidissiplinar hamkorlik, pedagogik diagnostika natijalariga tayangan holda ta'lim mazmunini moslashtirish hamda korreksion-rivojlantiruvchi metodlardan foydalanishning samaradorligi yoritiladi. Tadqiqot natijalari bunday bolalarning ta'lim jarayoniga moslashuvi, ijtimoiy faolligi va rivojlanish dinamikasini oshirishda individual yondashuv muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: mujassam nuqson, individual ta'lim dasturi, yakka o'qitish, maxsus pedagogika, korreksion pedagogika, inkluziv ta'lim, pedagogik diagnostika, ta'lim texnologiyalari.

СОВРЕМЕННЫЙ ПОДХОД К ПРОЕКТИРОВАНИЮ ИНДИВИДУАЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ ДЛЯ ДЕТЕЙ С КОМПЛЕКСНЫМИ НАРУШЕНИЯМИ РАЗВИТИЯ

Хусниддинова Барно Ходжиакбаровна

Национальный педагогический университет Узбекистана, преподаватель

Аннотация

В статье анализируются современные педагогические подходы к разработке индивидуальных образовательных программ в организации обучения детей с нарушениями развития. Подчеркиваются содержание, структура и этапы их разработки. Обосновывается также важность диагностических, плановых, реализационных и мониторинговых процессов в коррекционно-педагогической деятельности. В статье раскрывается практическая значимость современных педагогических подходов к разработке индивидуальной образовательной программы для детей с нарушениями развития. Также подчеркивается эффективность междисциплинарного сотрудничества в процессе разработки индивидуальной образовательной программы, адаптации содержания обучения на основе результатов педагогической диагностики и применения коррекционно-развивающих методов. Результаты исследования показывают, что индивидуальный подход является важным фактором повышения адаптации таких детей к образовательному процессу, социальной активности и динамике развития.

Ключевые слова: комплексные нарушения, индивидуальная образовательная программа, индивидуальное обучение, специальная педагогика, коррекционная педагогика, инклюзивное образование, педагогическая диагностика, образовательные технологии.

A MODERN APPROACH TO DESIGNING INDIVIDUALIZED EDUCATION PROGRAMS FOR CHILDREN WITH COMPLEX DEVELOPMENTAL DISORDERS

Khusniddinova Barno Khodjiakbarovna

National Pedagogical University of Uzbekistan, Teacher

Abstract

The article analyzes modern pedagogical approaches to designing individual education programs in the organization of education for children with developmental disabilities. The content, structure and stages of its development are highlighted. The importance of diagnostic, planning, implementation and monitoring processes in correctional and pedagogical activities is also substantiated. This article reveals the practical importance of modern pedagogical approaches in developing an individual education program for children with developmental disabilities. It also highlights the effectiveness of multidisciplinary cooperation in the process of designing an individual education program, adapting the content of education based on the results of pedagogical diagnostics, and using correctional and developmental methods. The results of the study show that an individual approach is an important factor in increasing the adaptation of such children to the educational process, social activity and development dynamics.

Keywords: embodied defect, individual educational program, individual teaching, special pedagogy, correctional pedagogy, inclusive education, pedagogical diagnostics, educational technologies.

Bugungi kunda ta'lim tizimida alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan bolalarni qo'llab-quvvatlash masalasi dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar bilan ishlash jarayoni murakkab pedagogik, psixologik va metodik yondashuvlarni talab etadi. Mujassam nuqson bir vaqtning o'zida ikki yoki undan ortiq rivojlanish buzilishlarining birgalikda namoyon bo'lishi bilan tavsiflanadi. Bunday bolalarda eshitish, ko'rish, nutq, intellektual yoki harakat tizimidagi nuqsonlar birgalikda uchrashi mumkin. Mazkur toifadagi bolalar bilan ishlashda an'anaviy ta'lim dasturlari ko'pincha yetarli natija bermaydi. Shu sababli ta'lim jarayonini individual yondashuv asosida tashkil etish, ya'ni har bir bolaning rivojlanish darajasi, ehtiyojlari va imkoniyatlarini hisobga olgan holda yakka o'qitish dasturini ishlab chiqish muhim hisoblanadi. Zamonaviy maxsus pedagogika individual ta'lim dasturlarini loyihalashtirishni rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalarni qo'llab-quvvatlashning samarali vositalaridan biri sifatida qaraydi.

Adabiyotlar tahlili

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar ta'limini tashkil etish masalasi maxsus pedagogika va inklyuziv ta'lim sohasida muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu yo'nalishda olib borilgan tadqiqotlarda individual ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va ta'lim jarayonini moslashtirish muammolari keng yoritilgan.

Z. K. Ismoilovning tadqiqotlarida maxsus pedagogika tizimida alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan bolalarni o'qitishda individual yondashuvning ahamiyati alohida ta'kidlangan. Muallif individual ta'lim dasturi bolaning rivojlanish xususiyatlarini hisobga olgan holda tuzilishi zarurligini asoslab beradi [1, 45-b.].

UNESCO tomonidan ishlab chiqilgan inklyuziv ta'lim bo'yicha tavsiyalarda esa barcha bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratish, ta'lim jarayonini moslashtirish va individual ta'lim dasturlarini joriy etish muhim strategik yo'nalish sifatida ko'rsatib o'tilgan [2, 32-b.]. Ushbu yondashuv, ayniqsa, rivojlanishida murakkab yoki mujassam nuqsoni bo'lgan bolalar bilan ishlashda samarali hisoblanadi.

M. I. Jigorevaning ilmiy ishlarida kompleks rivojlanish nuqsonlariga ega bolalar bilan pedagogik yordamni tashkil etish masalalari tahlil qilingan. Muallif bunday bolalar bilan ishlashda pedagog, psixolog va logopedlarning hamkorligi muhim omil ekanligini ta'kidlaydi [3, 78-b.]. Shuningdek, individual ta'lim dasturi korreksion-pedagogik faoliyatning asosiy vositalaridan biri sifatida baholanadi.

S. A. Ignateva va E. A. Blinkovlarning tadqiqotlarida esa rivojlanishida nuqsoni bo'lgan

bolalar bilan logopedik rehabilitatsiya jarayonining metodik asoslari yoritilgan. Ularning fikricha, nutqiy rivojlanishdagi kamchiliklarni bartaraf etishda individual yondashuv va tizimli mashg'ulotlar muhim rol o'ynaydi [4, 64-b.].

Tadqiqot metodologiyasi rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar uchun yakka o'qitish dasturini loyihalashtirish jarayonini ilmiy-pedagogik asosda o'rganishga qaratildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va amaliy metodlardan foydalanildi. Jumladan, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, pedagogik kuzatuv, diagnostik baholash, taqqoslash hamda pedagogik tajriba metodlari qo'llanildi. Shuningdek, tadqiqot davomida maxsus pedagogika, logopediya va inklyuziv ta'lim yo'nalishlaridagi zamonaviy yondashuvlar o'rganildi hamda rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan korreksion-pedagogik faoliyatning samaradorligi tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida pedagog, psixolog va logoped mutaxassislarining hamkorligi asosida individual ta'lim dasturini ishlab chiqish bosqichlari amaliy jihatdan asoslab berildi.

Individual o'qitish dasturi — bu bolaning psixofiziologik rivojlanish xususiyatlari, bilim darajasi, individual imkoniyatlari va ta'lim ehtiyojlarini hisobga olgan holda ishlab chiqiladigan individual pedagogik reja hisoblanadi. Mazkur dastur ta'lim jarayonini moslashtirish, korreksion-rivojlantiruvchi ishlarni tizimli ravishda tashkil etish hamda bolaning rivojlanish dinamikasini izchil kuzatib borishga xizmat qiladi. Ayniqsa, rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar bilan ishlash jarayonida individual yondashuv asosida tuzilgan ta'lim dasturi muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Chunki bunday bolalarning rivojlanish darajasi, qabul qilish imkoniyatlari, nutqiy va kognitiv faoliyati bir-biridan sezilarli darajada farq qiladi.

Individual ta'lim dasturi har bir bolaning rivojlanishidagi mavjud muammolarni aniqlash, ularni bartaraf etish hamda bolaning mavjud imkoniyatlarini rivojlantirishga qaratilgan bo'ladi. Ushbu dastur nafaqat ta'lim jarayonini tashkil etish, balki korreksion-pedagogik ishlarni rejalashtirish, mutaxassislar o'rtasidagi hamkorlikni yo'lga qo'yish hamda ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli individual ta'lim dasturi maxsus pedagogika tizimida muhim metodik hujjat sifatida qaraladi.

Individual ta'lim dasturining asosiy vazifalaridan biri bolaning individual rivojlanish darajasini aniqlashdan iboratdir. Bu jarayonda bolaning bilish faoliyati, nutq rivoji, emotsional holati, ijtimoiy moslashuv darajasi hamda harakat faoliyati chuqur o'rganiladi. Natijada ta'lim jarayonida qanday metod va vositalardan foydalanish zarurligi aniqlanadi. Shuningdek, dastur orqali ta'lim mazmunini moslashtirish imkoniyati yaratiladi. Ya'ni o'quv materiallari bolaning rivojlanish darajasiga mos holda soddalashtiriladi yoki bosqichma-bosqich o'zlashtiriladigan tarzda tashkil etiladi. Individual ta'lim dasturining yana bir muhim vazifasi korreksion-rivojlantiruvchi ishlarni tizimli tashkil etishdan iboratdir. Bunda nutqni rivojlantirish, kognitiv jarayonlarni faollashtirish, sensor rivojlanishni qo'llab-quvvatlash hamda ijtimoiy-kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan mashg'ulotlar rejalashtiriladi. Bu mashg'ulotlar bolaning mavjud nuqsonlarini kamaytirish va uning mustaqil faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, individual ta'lim dasturi mutaxassislar va ota-onalar hamkorligini ta'minlashga ham yordam beradi. Rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar bilan ishlash jarayonida pedagog, psixolog, logoped, defektolog va shifokorlarning hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Ota-onalar esa bolaning rivojlanish jarayonida faol ishtirok etib, ta'lim va tarbiya jarayonining uzluksizligini ta'minlaydi. Shu orqali bolaning rivojlanishida ijobiy natijalarga erishish imkoniyati ortadi. Bundan tashqari, individual ta'lim dasturi bolaning ijtimoiylashuv jarayonini qo'llab-quvvatlashga ham xizmat qiladi. Ta'lim jarayonida bola jamiyatga moslashish, muloqot qilish, o'z fikrini ifodalash hamda mustaqil faoliyat yuritish ko'nikmalarini egallab boradi. Bu esa uning kelajakda ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishiga zamin yaratadi.

Maxsus pedagogika amaliyotida individual ta'lim dasturi nafaqat ta'lim mazmunini belgilaydi, balki bolaning psixologik, ijtimoiy va kommunikativ rivojlanishini ham qo'llab-

quvvatlaydi. Shu sababli rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar uchun yakka o'qitish dasturini ishlab chiqish ilmiy asoslangan, tizimli va bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan jarayon hisoblanadi. Odatda bunday dastur bir necha muhim bosqichlardan iborat bo'lib, ular diagnostika, rejalashtirish, amalga oshirish hamda monitoring jarayonlarini o'z ichiga oladi. Mazkur bosqichlar o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ta'lim jarayonining samarali tashkil etilishiga xizmat qiladi.

Diagnostika bosqichi individual ta'lim dasturini ishlab chiqish jarayonining eng muhim va boshlang'ich bosqichi hisoblanadi. Mazkur bosqichda bolaning rivojlanish darajasi, individual imkoniyatlari, qiyinchiliklari hamda ta'lim ehtiyojlari har tomonlama va kompleks tarzda o'rganiladi. Diagnostika jarayoni kelgusida tuziladigan individual ta'lim dasturining mazmuni, maqsad va vazifalarini aniqlashda asosiy poydevor vazifasini bajaradi. Shu sababli ushbu bosqich ilmiy asoslangan, tizimli va mutaxassislar hamkorligida olib borilishi zarur.

Diagnostika jarayonida pedagog, psixolog, logoped, defektolog hamda tibbiyot mutaxassislari ishtirok etib, bolaning rivojlanishidagi turli jihatlar chuqur tahlil qilinadi. Xususan, bolaning kognitiv faoliyati, ya'ni fikrlash jarayonlari, xotira, diqqat, idrok darajasi o'rganiladi. Shu bilan birga, nutq rivoji, tovush talaffuzi, lug'at boyligi, nutqning grammatik tuzilishi hamda muloqot qilish qobiliyati baholanadi. Sensor rivojlanish darajasi, ya'ni eshitish, ko'rish va sezgi tizimlarining holati ham muhim omillardan biri hisoblanadi. Bundan tashqari, bolaning motor rivojlanishi, harakat koordinatsiyasi va mayda hamda yirik motorika holati ham alohida tahlil qilinadi.

Diagnostika jarayoni bir necha muhim yo'nalishlarda amalga oshiriladi. Avvalo, pedagogik diagnostika orqali bolaning bilim darajasi, o'quv faoliyatiga tayyorgarligi hamda ta'lim materiallarini o'zlashtirish imkoniyatlari aniqlanadi. Psixologik diagnostika esa bolaning emotsional holati, shaxsiy xususiyatlari, ijtimoiy moslashuv darajasi hamda motivatsiyasini o'rganishga qaratiladi. Logopedik tekshiruv jarayonida nutq rivojlanishidagi muammolar, talaffuz kamchiliklari va nutq faoliyatining umumiy holati tahlil qilinadi. Shuningdek, tibbiy kuzatuv orqali bolaning umumiy sog'lig'i, nevrologik holati hamda rivojlanishga ta'sir etuvchi tibbiy omillar aniqlanadi.

Ushbu bosqichda olingan diagnostik ma'lumotlar tahlil qilinib, bolaning rivojlanishidagi kuchli va muammoli tomonlar aniqlanadi. Natijada individual ta'lim dasturining maqsadlari, vazifalari hamda ta'lim mazmunini belgilash uchun zarur bo'lgan asos yaratiladi. Diagnostika bosqichi nafaqat dastlabki ma'lumotlarni yig'ish, balki bolaning rivojlanish istiqbollari prognoz qilish imkonini ham beradi. Shu sababli ushbu bosqich individual ta'lim dasturining samaradorligini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Rejalashtirish bosqichi individual ta'lim dasturini ishlab chiqish jarayonining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu bosqich diagnostika natijalariga tayanib amalga oshiriladi va bolaning rivojlanish darajasi, ehtiyojlari hamda imkoniyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga qaratiladi. Rejalashtirish jarayonida individual ta'limning asosiy maqsadlari aniqlanadi, o'quv va korreksion faoliyatning yo'nalishlari belgilanadi hamda ta'lim jarayonida qo'llaniladigan metod va vositalar tanlab olinadi.

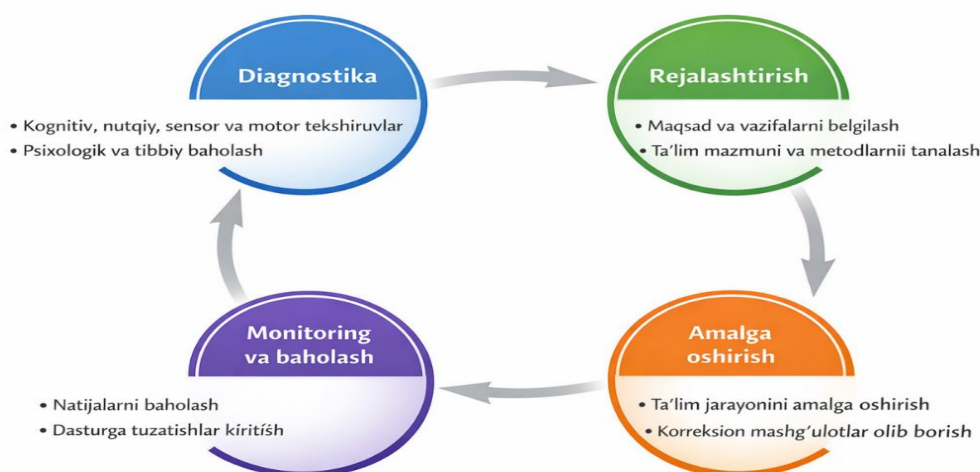
Mazkur bosqichda qisqa muddatli va uzoq muddatli rivojlanish maqsadlari aniq belgilab olinadi. Qisqa muddatli maqsadlar bolaning yaqin vaqt ichida erishishi mumkin bo'lgan natijalarni ifodalasa, uzoq muddatli maqsadlar uning umumiy rivojlanish istiqbolini belgilab beradi. Rejalashtirish jarayonida bolaning individual rivojlanish imkoniyatlari alohida e'tiborga olinadi. Har bir bolaning qabul qilish darajasi, o'rganish sur'ati va psixologik xususiyatlari turlicha bo'lganligi sababli ta'lim jarayoni moslashuvchan tarzda tashkil etilishi zarur. Shuningdek, ushbu bosqichda korreksion mashg'ulotlar tizimi ishlab chiqiladi. Bu mashg'ulotlar bolaning rivojlanishidagi mavjud qiyinchiliklarni bartaraf etish va uning bilim hamda ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan bo'ladi. Individual pedagogik yondashuv esa ta'lim jarayonining asosiy tamoyillaridan biri sifatida namoyon bo'lib, bolaning shaxsiy ehtiyojlarini inobatga olgan holda

ta'limni tashkil etishni taqozo etadi. Natijada individual ta'lim dasturi aniq maqsad va vazifalarga ega bo'lgan tizimli pedagogik hujjat sifatida shakllanadi.

Amalga oshirish bosqichi individual ta'lim dasturida belgilangan maqsad va vazifalarni ta'lim jarayonida amaliy jihatdan tatbiq etish bilan bog'liq jarayon hisoblanadi. Bu bosqichda ishlab chiqilgan dastur bosqichma-bosqich amalga oshirilib, bolaning rivojlanish jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatishga qaratilgan pedagogik faoliyat olib boriladi. Ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, rivojlantiruvchi ta'lim metodlari hamda o'yin faoliyati elementlaridan keng foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki o'yin faoliyati bolalarning qiziqishini oshiradi, ularning faol ishtirokini ta'minlaydi hamda yangi bilim va ko'nikmalarni osonroq o'zlashtirishga yordam beradi.

Mazkur bosqichda korreksion-pedagogik faoliyat bir nechta muhim yo'nalishlarni qamrab oladi. Avvalo, nutqni rivojlantirish ishlari olib boriladi, bunda bolaning talaffuzi, lug'at boyligi hamda nutqiy muloqot ko'nikmalarini shakllantirishga alohida e'tibor qaratiladi. Shuningdek, kognitiv faoliyatni faollashtirish orqali bolaning fikrlash, xotira, diqqat va idrok jarayonlarini rivojlantirish maqsad qilinadi. Sensor rivojlanishni qo'llab-quvvatlash esa bolaning sezgi organlari faoliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Bundan tashqari, ijtimoiy-kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish orqali bolaning jamiyat bilan muloqot qilish, hamkorlik qilish va ijtimoiy muhitga moslashish qobiliyatlari rivojlantiriladi.

Individual ta'lim dasturini ishlab chiqish bosqichlari

Zamonaviy maxsus pedagogika amaliyotida rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar uchun yakka o'qitish dasturini samarali tashkil etishda turli pedagogik yondashuvlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuvlar ta'lim jarayonini individual xususiyatlarga moslashtirish, korreksion-pedagogik faoliyatni tizimli tashkil etish hamda bolalarning ijtimoiylashuv jarayonini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Ayniqsa, inklyuziv ta'lim sharoitida individual ta'lim dasturini loyihalashtirishda bir nechta metodik yondashuvlarni uyg'un holda qo'llash ta'lim samaradorligini oshiradi.

Quyidagi jadvalda yakka o'qitish dasturini ishlab chiqishda qo'llaniladigan asosiy zamonaviy pedagogik yondashuvlar hamda ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati keltirilgan.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida yakka o'qitish dasturini tashkil etish

Pedagogik yondashuv	Mazmuni	Individual ta'lim dasturidagi ahamiyati
Inklyuziv ta'lim modeli	Barcha bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratishga qaratilgan ta'lim tizimi	Rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalarni umumiy ta'lim jarayoniga moslashtirish va ijtimoiylashuvini ta'minlaydi

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim	Har bir bolaning individual xususiyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'limni tashkil etish	Individual ta'lim dasturini bolaning rivojlanish darajasiga mos ravishda loyihalashtirish imkonini beradi
Multidissiplinar yondashuv	Turli mutaxassislar (pedagog, psixolog, logoped, shifokor) hamkorligiga asoslangan ta'lim jarayoni	Bolaning rivojlanishini kompleks baholash va samarali korreksion ishlarni tashkil etishga yordam beradi
Kompetensiyaviy ta'lim modeli	Bilim bilan birga amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan ta'lim tizimi	Bolaning mustaqil faoliyatini rivojlantirish va hayotiy ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi

Yuqoridagi jadvalda rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar uchun yakka o'qitish dasturini loyihalashtirishda qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik yondashuvlar va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati ko'rsatib o'tilgan. Ushbu yondashuvlar individual ta'lim dasturining samaradorligini oshirish, bolalarning rivojlanish imkoniyatlarini kengaytirish hamda ularning ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, inklyuziv ta'lim modeli barcha bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratishga qaratilgan bo'lib, rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalarning jamiyatga integratsiyalashuviga yordam beradi. Bu yondashuv ta'lim jarayonini moslashtirish, o'quv muhitini qulay tashkil etish hamda bolalarning ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qiladi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvi esa har bir bolaning individual xususiyatlari, qobiliyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etishni nazarda tutadi. Mazkur yondashuv asosida tuzilgan individual ta'lim dasturi bolaning rivojlanish darajasiga mos ravishda ishlab chiqiladi va uning bilim olish jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Multidissiplinar yondashuv individual ta'lim dasturini ishlab chiqishda turli mutaxassislarning hamkorligini ta'minlaydi. Pedagog, psixolog, logoped va tibbiyot xodimlarining birgalikdagi faoliyati bolaning rivojlanishini kompleks tarzda baholash imkonini beradi. Natijada ta'lim jarayonida yuzaga keladigan muammolarni o'z vaqtida aniqlash va samarali pedagogik choralar ko'rish mumkin bo'ladi. Kompetensiyaviy ta'lim modeli esa bolalarda nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu yondashuv orqali bolaning mustaqil faoliyat yuritish qobiliyati, ijtimoiy moslashuvi hamda hayotiy kompetensiyalari shakllantiriladi. Bu esa rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalarning kelajakda jamiyatda faol ishtirok etishiga zamin yaratadi. Rivojlanishida mujassam nuqsonga ega bo'lgan bolalar bilan ishlashda individual yondashuv asosiy pedagogik tamoyil hisoblanadi. Yakka o'qitish dasturini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida loyihalashtirish bolaning individual imkoniyatlarini rivojlantirishga, uning ijtimoiy moslashuvini ta'minlashga va ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, pedagog, psixolog, logoped va ot-onalar o'rtasidagi hamkorlik individual ta'lim dasturining muvaffaqiyatli amalga oshirilishida muhim omil hisoblanadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash esa ushbu jarayonni yanada samarali tashkil etishga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ismoilova Z. K. Maxsus pedagogika va inklyuziv ta'lim. — Toshkent, 2021. — 224 b.
2. UNESCO. Inclusive Education: Guidelines for Inclusion. — Paris, 2017. — 112 p.
3. Жигорева М. И. Дети с комплексными нарушениями в развитии: педагогическая помощь. — М.: Издательский центр «Академия», 2006. — 256 с.
4. Игнатева С. А., Блинков Е. А. Логопедическая реабилитация детей с отклонениями в развитии. — М.: Гуманитарный издательский центр «Владос», 2004. — 192 с.
5. Xusniddinova B. X. The role and place of e-resource teacher in implementing the goals and objectives of inclusive education // International Journal of Pedagogics. — 2021. Vol. 5, № 2. — P. 34–42.